

БІОРИЗНОМАНІТТЯ БУР'ЯНІВ І ТИПІВ ЗАСМІЧЕННЯ ПОСІВІВ В ТОВ АФ «ВІКТОРІЯ» БІЛОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Коплик Я.В., Хоменко А.В.

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник – Онопрієнко В.П., доктор педагогічних наук, професор
Сумського національного аграрного університету

Бур'яни належать до факторів, які знижують урожайність сільськогосподарських культур, погіршують якість продукції, збільшують витрати на її виробництво, ускладнюють обробіток ґрунту та проведення інших робіт у землеробстві, спричиняють поширенню хвороб і шкідників культурних рослин. Зниження валових зборів сільськогосподарських культур внаслідок забур'яненості становить 25-30%, а в окремих випадках навіть перевищує і 50%. Метою роботи була оцінка біорізноманіття флори бур'янів, аналіз наявних різних видів бур'янів та типів забур'яненості за окремими полями господарства ТОВ АФ «Вікторія» Білопільського р-ну Сумської області.

Досліди проводили протягом 2018-19 рр. в межах посівів ТОВ АФ «Вікторія». Господарство знаходиться в другому агрокліматичному районі Сумської області. Ця територія належить до північно-східного лісостепового агрокліматичного району, який характеризується помірним кліматом у відношенні термічного режиму і режиму зволоження.

На території господарства річний максимум запасів продуктивної вологи спостерігається весною і складає 165-180 мм в метровому шарі суглинкових ґрунтів. Річний мінімум запасів спостерігається в кінці вегетації сільськогосподарських культур і за багаторічними даними коливається в межах 50-100 мм.

Дослідження систематичної структури показало, що бур'яни, які ростуть в межах ТОВ АФ «Вікторія» належать до 30 родин та 31 родів. В спектрі родин перші три позиції займають *Asteraceae*, *Boraginaceae* та *Poaceae*. Вони репрезентують 12,8% родів та 46,5% видів. Десять перших у спектрі родин об'єднують 35,3% родів та 74,2% видів. Родина *Ranunculaceae* представлена найбільшою кількістю родів (5) та видів (6). *Lamiaceae* та *Poaceae* – 4 родами та видами. Значну частку систематичної структури флори в господарстві формують родини, які репрезентують лише один рід та один вид.

За типом ареалу в складі флорі бур'янів господарства ТОВ АФ «Вікторія» переважають види голарктичні (26,13%), космополітичні (21,59%) та гемікосмополітичні (15,25%).

Проведений аналіз флори господарства ТОВ АФ «Вікторія» з використанням класифікації К. Раункієра засвідчив, що серед життєвих форм найбільш чисельною є група терофітів (62,5%). Значно меншу участь відіграють гемікриптофіти (29,5%) та геофіти (6,8%). Група хамефітів дуже малочисельна (1,1%) (табл. 1).

Таблиця 1 – Біоморфологічна структура флори бур'янів ТОВ «Вікторія»

| Життєва форма | Штук | % |
|----------------------|-------------|----------|
| Геофіт | 6 | 6,8 |
| Терофіт | 55 | 62,5 |
| Гемікриптофіт | 26 | 29,5 |
| Хамефіт | 1 | 1,1 |

Встановлено, що на даній території в спектрі гігоморф провідне місце займають представники ксеромезофітної групи (48,8%), помітну роль відіграють також види мезофітної групи (29,5%). Інші типи гігоморф представлені невеликою кількістю видів та мають незначний відсоток із загальної маси, а саме мезоксерофітна група (9,0%), ксерофітна група (4,5%), гігрофітна група (4,5%) і гігомезофіт група (3,4%).

Таким чином, проведений аналіз загального стану забур'яненості полів ТОВ АФ «Вікторія» засвідчив високий рівень різноманітності флори бур'янів в даному господарстві. Різноманітність притаманна всім основним видам структури (систематичній, біоморфологічній, географічній, екологічній та ін.). Важливою особливістю флори бур'янів є широка представленість в її складі видів, що мають високий адаптаційний потенціал (гемікосполітів та космополітів), частка яких в складі флори сягає майже 40%, а також видів з високою екологічною стійкістю (ксеромезофітів – 48,8%). Значною є і частка видів, які успішно переживають несприятливі зимові умови у формі насіння (частка терофітів сягає 62,5%), а серед багаторічників – видів, що успішно розмножуються як вегетативно, так і генеративно. Зазначені особливості в комплексі з високою різноманітністю флори, є чинниками, що суттєво ускладнюють в ТОВ АФ «Вікторія» впровадження ефективних та екологічно-безпечних заходів, спрямованих на контроль забур'яненості посівів.